

Hükümdar Kültü:

(DIA) Büyük İskender henüz hayattayken bir tanrı olarak kutsanmıştır. Seleukos hükümdarları ise kendilerini ilahlaştırmış olmasalar dahi, Apollon soyundan geldiklerini iddia ederek **sıradan insanlardan daha yüksek bir mertebede** olduklarını vurgulamışlardır. Seleukos'larda Kral Kültü, **I. Antiokhos Soter'in Galatları** yenerek **insanlığın "Kurtarıcısı"** ilan edilmesinin ardından ivme kazanmıştır. Hellen kültüründe Sardeis ve Teos halklarının I. Antiokhos'un Eşi **Laodike** için yaptıkları gibi, yaşamakta olan hükümdarlara **sunaklar, kurbanlar ve festivaller adanması**, siyasi gücü polis hayatının dar sınırlarının ötesine geçen bir insana sadakat göstermenin ve o kişiyi uygun biçimde onurlandırmanın bir yoluydu. Böylece, konu teolojik olarak fazlaca irdelenmeden **kralların ezici gücü kavramsallaştırılmıştı**. Bazen bizzat genellikle de komutanları ve birlikleri tarafından temsil ediliyorlarsa da **krallar somut ve mevcuttu; güçleri günlük yaşamın üzerinde doğrudan ve kesin bir etkiye sahipti**. Herkesin görebileceği gibi krallar **"tanrıların tezahürüydü"** (yani **theoi epiphaneis**). Bu nedenle kentler ve krallar **arasında çok önemli bir iletişim aracı olan hükümdar kültürü, tebaa ile kral arasındaki ilişkinin de sürekli tekrarlanan bir yasalaştırılmasıydı**.

İonia kenti Teos'un almış olduğu iki uzun kararname, bir kralın şehri bizzat ziyareti durumunda kentin verdiği tepkileri ortaya koyan çarpıcı bir örnektir. III. Antiokhos, İonia'ya büyük ihtimalle doğu satraplıklarındaki uzun seferlerin ardından MÖ 204/203 yılında gelmiş ve bu nedenle taze başarılarının şöhreti, bizzat mevcudiyetinin kentteki etkisini büyük ölçüde artırmış olmalıdır:

Teos Kararnamesi:

“.. bütün Hellen kentlerinin ve özellikle de bizlerin (Teos) ortak velinimeti (euergetes) olmaya karar verdi ve Toroslar'ın diğer tarafında kalırken, bize bir çok fayda sağlayan oydu ve bölgemize geldikten sonra işleri bizim lehimize çevirecek biçimde düzeltti ve şehrimizde kalarak sürekli savaşların ve verdiğimiz katkıların büyüklüğü nedeniyle ortaya çıkan hem kamusal hem özel konulardaki zayıflığımızı gördüğünden ve şehrimizi ve bölgemizi kutsadığı tanrıya (Dionsyos) hürmetkar

kalmak istediğinden ve hem halkımıza hem Dionysos sanatçıları kurumuna iyilik etmek dileğiyle, meclise bizzat katılıp kent in ve **kente ait toprakların kutsal ve dokunulmaz ve haraçtan muaf olacağı kararına vardı**; ve Kral Attalos'a ödediğimiz diğer katkılara gelince, kendi hakimiyeti altında bu sorumluluklardan muaf olacağımızı ilan etti ve kentimize yaptığı katkıların artması nedeniyle, yalnızca halkın velinimetini unvanını değil, aynı zamanda **kurtarıcı (soter)** unvanını da almalıdır. [...] Aynı şekilde, kız kardeşi Kraliçe Laodike de kral gibi sürekli aynı tavrı benimsiyor ve kendinin kent için hayır işleri yapmaya gayretli ve hevesli olduğunu gösteriyor ve insanlar her ikisinden de çok büyük faydalar sağlamıştır; ve bu minvalde bizim de her fırsatta, kral ve kraliçeye layık biçimde şükranlarımızı sunduğumuzun ve sağladıkları faydalar karşısında kendimizi aşarak onları onurlandırdığımızın bilinmesi için ve insanların onların iyilikleri karşısında mümkün olan tüm cömertçe minnettarlığı gösterebilmeleri için, bahtiyarlık içinde (iyi olacağı düşünülür ki); Dionysos'un kült heykelinin yanına, Kral Antiokhos ve kız kardeşi Kraliçe Laodike'nin kutsal meselelere yakışacak derecede güzel ve uygun mermer kült heykelleri yerleştirilsin ve böylece mümkün olabilecek en üst düzeyde herkes onları onurlandırabilsin ve kent in ortak kurtarıcıları olsunlar ve hayırlarını ortak olarak bize bahşedebilsinler (Herrmann 1965, 33-36; SEG 41, 1003, 1; Ma 2002, 308-311, no. 17).

Teos'ta bulunan bu metin Antiokhos ile kent arasında bir sadakat bağı oluşturan karşılıklı iyilik ve onur alışverişini ortaya koyan çarpıcı bir örnektir. Teos halkının edindiği ayrıcalıklar, (**özgürlük, dokunulmazlık, haraçlardan muafiyet**) o kadar önemliydi ki, kralın ve kraliçenin kült heykelleri, Teos'taki en önemli tapınakta kent in ana koruyucu tanrısı Dionysos kült heykelinin yanına dikilmiştir. Böylece Antiokhos ve Laodike, kent in yeni koruyucuları olarak Dionysos ile aynı değerde temsil edilmiştir.

İkinci kararnamede, Kralın onuruna düzenlenen bir festival tanıtılmaktadır:

... müteşekkir bir şekilde (festival) tertiplensin ... **Antiokheia ve Laodikeia** (festivalleri) ... ve kent in bütün yöneticileri ve Dionysos Sanatçıları (Birliği'nin) ... o gün içerisinde bir araya gelsinler. Symmorıa'ların her biri kendilerine ait yerdeki symmorıa

sunacağının yanına Kral Antiokhos Megas ve onun kız kardeşi, Kraliçe Laodike'nin bir sunağını inşa ettirsinler ve kurban kesimini bu (sunağın) üzerinde yerine getirsinler ve kurbanların (kesimini) ve libasyonları Kral'ın rahibi başlatsın ve tıpkı Leukathea şenliklerinde Poseidon rahibinin yönettiği gibi bu şenliklerde de Symmoria'lar tarafından gerçekleştirilen diğer tüm ritüelleri o (Kral'ın rahibi) yönetsin.

Teos halkı karar verdi ki, rahiplerin ve hakimlerin yanı sıra, şehrimizde yaşayan herkes kendi evinde kendi imkanlarına göre adaklar (kurban) adayacaklar ve festivali kutlayacak ve kentte herkes o gün süslerini takacak, ve kentte ve kırsaldaki tüm işler askıya alınacak ve o gün herkes için mahkemeler tatil edilecek ve bu festival kutsal kitaba kaydedilecek; ve bazı yardımlarını karara bağladığı ve sonradan yerine getireceği diğerlerini yapmaya söz verdiği bu yerin, Kral Antiokhos Megas adına kutsanması için, Kent Danışma Meclis Binasına (yani **bouleuterion**), kralın mümkün olduğunca mükemmel yapılmış bronz bir kült heykeli yerleştirilecek [...] ve kral bize yalnızca barış getirmeyip aynı zamanda bizi haraçlardan (syntaxes) da muaf tutarak sonraki döneme dair ağır ve yüksek vergileri de hafiflettiği için ve toprağın işlenmesini güvenli ve verimli kıldığı için (iyi olacağı düşünüldü ki); her yıl bu topraklardaki ağaçlarda yetişen ilk ürünler, ilk meyve adakları olarak kralın kült heykelinin önüne yerleştirilecek. [...] Ve Kraliçe Laodike'nin, kendisine verilen onurlara ek olarak, minnettarlığımızı yalnızca bugün gösteriyor olmanın ötesinde, gelecekte de ilelebet hatırlanacak biçimde onurlandırılması gerektiği için [...] Agora'daki çeşme onarılacak ve çeşmeye su geldiğinden emin olunacak ve bu çeşme Kral Antiokhos'un kız kardeşi Kraliçe Laodike'ye adanacak ve çeşme adını Laodike'den alacak; ... ve kent adına kurbanlar adayan tüm rahipler ve rahibeler, uygun olduğunca bu çeşmeden su alacaklar ve su adakları yapan herkes suyu bu çeşmeden alacak ve gelinlerin banyo suyu bu çeşmeden alınacak (Herrmann 1965, 46-40, SEG 41, 1003; Ma 2002, 311-317 no. 18, O. Tekin, Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu. Krallar, İmparatorlar ve Kent Devletleri (İstanbul 2021/2002, 17-20).

ANTIOKHEIA (ANTAKYA) 3125

(DIA) S. Redford, *Antioch on the Orontes. Early Explorations in the City of Mosaics / Asi'deki Antakya. Mozaikler Şehrinde İlk Araştırmalar*. Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Yayınları (İstanbul 2014).

Asi Nehri kenarındaki Antiocheia, (günümüzde Antakya) (Eski Yunanca: Ἀντιόχεια ἢ ἐπὶ Ὀρόντου, Antioch on the Orontes) Seleukos Hanedanlığı'nın kurucusu I. Seleukos Nikator (MÖ 306-281) tarafından **MÖ 300 yılında** kurulmuş bir Hellenistik Başkenttir. Seleukos Krallığı'nın başkenti olan **Antiocheia**, daha sonra hem Roma hem de Bizans İmparatorluğu'nun eyalet başkenti olarak hizmet vermiştir. Ayrıca **Antiocheia** Haçlı Seferleri sırasında, Levant'ta kurulan dört Haçlı devletinden biri olan **Antiocheia Prenslığının** de başkenti olarak hizmet vermiştir. Antik kentin kalıntıları Asi Nehri kenarında ve günümüzde modern Hatay İlinin merkezindeki Antakya'da yer almaktadır.

(DIA) I. Seleukos Nikator'un babası Antiochos'a ithafen **Antiocheia** (günümüzde Antakya) adını verdiği şehir ile 25 km güneybatıdaki liman şehri **Seleukeia Pieria** (günümüzde Samandağ), geniş imparatorluğunu kontrol edebilmesi için Suriye'nin kuzeybatısında kurulan dört büyük kentten ikisiydi.

(DIA) Kentin konumu, sakinlerine coğrafi, askeri ve ekonomik faydalar sağlamıştır; Antiocheia baharat ticaretinde önemli bir yere sahipti ve İpek Yolu ile Kral Yolu'na kolayca ulaşılabilir bir konumdaydı.

I. Seleukos Nikator'un, Antiocheia'yı bir ritüele göre kurmuş olduğu söylenir. Baş tanrı Zeus'un kutsal **kuşu olan bir kartala bir parça kurban eti verilmiş ve kartalın eti götürdüğü yerde şehir kurulmuştur**. Tarihçi Malalas'a göre Seleukos, Antiocheia kentini saltanatının **12. yılında ve Artemisios** ayının 22. gününde, yani **MÖ 300 yılının Mayıs** ayında kurmuştur.

(DIA) **Peutinger Atlası**'nda da Antiocheia büyük bir kent olarak gösterilmiştir. **Tabula Peutingeriana**: 11 levhadan oluşan Roma kentleri ile yol ağlarını gösteren atlasır (H: 34 cm; U: 6,74 m). Bu atlas 1494 yılında Konrad Meissel tarafından keşfedilmiş ve 1507 yılında Ausburglu Konrad Peutinger'e verilmiştir. Atlas ismini Konrad Peutinger'den almıştır. Antik kaynaklar Tabula Theodosiana

(İmparator Büyük Theodosius Atlası'ndan MS 379-395) bahsederler. Olasılıkla Peutinger Atlası, Tabula Theodosiana'nın bir kopyasıdır.

(DIA) I. Seleukos Nikator'un kurmuş olduğu asıl kenti, mimar **Xenarius**'un Alexandria'nın ızgara planını taklit edilerek planlamış olduğu bildirilmektedir. Antakyalı edebiyatçı **Libanios** bu şehrin ilk inşasını ve düzenlenmesini ayrıntılı bir şekilde aktarmaktadır (i. s. 300. 17). Bu dönemde kurulan birçok Yunan kenti gibi Antiokheia'nın kent planı, yatay ve dikey hatların kesişmesinden (yani **orthogonal**) oluşan ızgara plana göre inşa edilmiştir. Seleukos tarafından inşa ettirilen ve muhtemelen tapınak, hamam, idari ve askeri yapılar gibi birçok kamu binasının bulunduğu bu dönemde yani Hellenistik Dönem Antiokheia'sından günümüze neredeyse hiçbir kalıntı ne yazık ki ulaşmamıştır.

Antiokheia ilk kurulduğu Hellenistik Dönem'de, Hellenistik modellere dayalı, temel olarak Eski Yunanca (Grekçe) konuşan halkların yaşadığı bir Yunan koloni şehridir. Şehrin ilk sakinlerinin büyük bir kısmı Seleukos ordusundan emekli olmuş **Makedonyalı askerlerden** ve **Atinalılardan** oluşmuştur. Öte yandan Antiokheia'nın çok kültürlü nüfusuna yerli **Suriyeliler, Yahudiler, Giritliler, Kıbrıslılar** ve çeşitli kökenlerden gelen köleler de dahildir. Şehir içinde her grubun ayrı yerleşim alanı vardı, ancak sadece **Makedonlar ile Atinalılar tam vatandaş olarak kabul edilmişlerdir.**

Büyük İskender'in Antiokheia'nın bulunduğu yerde kamp kurduğu ve **Zeus Bottiaeus**'a bir sunak adadığı söylenir; söz konusu bu sunak gelecekte kurulacak olan kentin kuzeybatısında yer almaktadır. Bu anlatı, sadece MS 4. yüzyılda yaşamış Antiokheialı hatip Libanios'un yazılarında bulunur ve Antiokheia'nın statüsünü yükseltmeyi amaçlayan bir efsane olabilir. Ancak anlatılan bu hikâye kendi içinde tutarlıdır ve ihtimal dışı değildir.

Büyük İskender'in MÖ 323 yılında Babylon'da II. Nebukadnezar'ın sarayında ölümünden sonra halefleri (Diadokhlar), daha önce bahsetmiş olduğumuz gibi topraklarını kendi aralarında paylaşmışlardır. MÖ 301'deki İpsos Savaşı'ndan sonra **I. Seleukos Nikator**, Suriye topraklarını ele geçirmiş ve kuzeybatı Suriye'de dört "**kardeş şehir**" kurmuştur. Bu şehirlerden ilki Hatip Libanios'a göre (Or.XI 93) babası Antiokhos'un adını verdiği **Antiokheia**'dır. **Tarihçi Suda'ya** göre kent adını

oğlu Antiokhos'tan almış olabilir. **I. Seleukos Nikator**'un Antiokheia adında 16 kent kurduğu rivayet edilmektedir. Gerçekten de Hellenistik Krallık coğrafyasında Antiokheia adını taşıyan birçok kentin varlığı görülmektedir (Antiokheia=Başaran/Aydın; Pisidia Antiokheiası=Yalaç/Burdur; Orontes Antiokheiası=Antakya/Hatay gibi).

(DIA) Antiokheia'nın mimari ve kültürel gelişimi, Seleukos'un MÖ 281 yılında ölümünden sonra gelen haleflerinin yönetiminde de artarak devam etmiştir. Seleukos'un oğlu **I. Antiokhos**, bilginlere ve bilim adamlarına aktif hamilik yapmış ve böylece şehir kısa zamanda **filozofları, astronomları ve tarihçileriyle** üne kavuşmuştur. Mısırlı Ptolemaios Euergetes'in Antiokheia'yı kısa süreliğine egemenliği altına almasından sonra, **II. Seleukos** kenti geri alarak Seleukos Hanedanlığı'nın merkezi haline getirmiştir. **II. Seleukos Kallinikos** hızla artan nüfus için merkezi yerleşim alanının karşısına, **Asi Nehri üzerinde bulunan hilal şeklindeki ada üzerine yeni bir yerleşim alanı inşa etmiştir**. Adadaki yeni yerleşim alanı, şehrin eski merkezi gibi ızgara planına göre inşa edilmiş ve karadaki kentin merkezine nehrin üzerinde inşa edilen köprülerle bağlanmıştır.

(DIA) Kentin kuruluşundan sonraki yaklaşık 125 yıl Antiokheia'nın kentsel yüzü çok büyük değişikliğe uğramamıştır. **IV. Antiokhos Epiphanes** (MÖ 175-174) tarafından başlatılan inşa faaliyetleri kenti antik çağın en gösterişli şehirlerinden biri haline getirmiştir. IV. Antiokhos Epiphanes, kentin içinde kendi adıyla **Epiphania** olarak adlandırılan yeni bir yerleşim alanı kurmuştur. Yeni kurulan bu alanda siyaset ve eğitim aktivitelerinin yapıldığı geniş bir **pazar yeri (agora)**, bir **meclis binası (bouleuterion)** ve tanrı **Jüpiter**'e adanmış gösterişli bir tapınak inşa edilmiştir. Aynı dönemde yaptırılan su kemerleri ise Daphne cennetindeki pınarlardan bu yeni mahalleye su taşıyordu.

(DIA) IV. Antiokhos'un ölümünden sonra, Antiokheia ve Seleukos imparatorluğu, Seleukos hanedanının üyeleri ve dışardan gelenler arasında baş gösteren kanlı taht kavgaları yüzünden hızlı bir düşüşe geçmiştir. Bu zayıflama ve dağılma döneminde MÖ 114 ile 92 yılları arasında yapılan, içinde **bir kütüphane bulunan bir mozole** dışında şehre hiçbir önemli yapı eklenmemiştir. MÖ 64 yılında,

Romalı General Büyük Pompeius, Seleukos hanedanlığına son vererek Suriye'yi Roma Cumhuriyeti topraklarına katmış ve böylece Büyük İskender'in generallerinden I. Seleukos Nikator'un MÖ 300 yılında kurmuş olduğu Hellenistik Krallık sona ermiştir. Ancak **Antiokheia Roma Dönemi'nde de önemini koruyarak Syria Eyaletinin** başkenti olmuştur.

(DIA) Syria Eyalet başkenti olan Antiokheia, Roma Dönemi'nde tekrar yükselişe geçmiş ve hatta Hellenistik Dönem ihtişamını **aşacak derecede** görkeme kavuşmuştur. Roma İmparatorlarının inşa ettirdiği birçok iddialı yapı, şehrin çehresini hızlı bir şekilde değiştirmiştir.

Antiokheia'da ilk Roma izleri MÖ 47 yılında kenti ziyaret eden **Iulius Caesar** dönemine aittir. Caesar dönemi yapıları arasında Gladyatör döğüşlerinde kullanılan ve Romalılara özgü bir yapı olan **amphitiyatro** ile Roma hükümdar (imparator) kültüne adanan ünlü **Caesareum** sayılmaktadır. Söz konusu bu amphitiyatro'nun Anadolu'daki beş amphitiyatrodan birisi olduğunu hatırlayalım (**Pergamon, Kyzikos, Anazarbos ve Mastaura**). **Caesar**'ın Antiokheia'ya armağanları arasında Habibi Neccar Dağı (antik Silpios Dağı) eteklerine inşa edilmiş bir **tiyatro, su kemeri** ve bir **halk hamamı da** bulunmaktadır.

Roma iç savaşlarından sonra Augustus'un (MÖ 27-MS 14) iktidarı tek başına ele alması ve imparatorluğu ilan etmesi hem Antiokheia hem de tüm Roma Dünyası için uzun bir barış ve kalkınma sürecinin başlangıcı olmuştur. Stratejik açıdan çok önemli ve müreffeh Syria (Suriye) eyaletinin başkenti **Antiokheia, Roma ve Alexandria'dan sonra Roma İmparatorluğu** sınırları dahilindeki **üçüncü büyük** kent haline gelmiş; hareketli ve kozmopolit bir merkeze dönüşmüştür. Genel olarak kent nüfusunun **200.000 ile 250.000** arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu nüfus yoğunluğu, kenti **Roma ve Alexandria'dan** (İskenderiye) sonra İmparatorluğun **üçüncü** büyük şehri ve Doğu Akdeniz'in **en önemli şehirlerinden** biri haline getirmiştir.

İmparator Augustus Dönemi'nde, sonradan Roma Dünyası'nın en ünlü şenliklerinden biri haline gelecek olan yerel **Olimpiyat oyunları Antiokheia'da başlamıştır**. Antiokheia'ya cömert davranan Augustus, şehrin hemen dışında geniş

bir hamam kompleksi, kendine ait bir halk hamamı olan yeni bir yerleşim alanı ve Antiokheia'nın en ünlü anıtlarından biri haline gelecek olan iki Roma mili uzunluğundaki **sütunlu cadde** gibi birçok projenin hayata geçirilmesini sağlamıştır.

İmparator Tiberius (MS 14-37), ise bu görkemli sütunlu caddenin üzerini bir çatı ile kapattırılmış ve ana caddelerin kavşak noktalarına üstü kapalı kemerler inşa ettirmiştir. Tiberius ayrıca **Epiphania** olarak adlandırılan yerleşim alanını genişletmiş; şehrin doğusuna yeni bir **halk hamamı** inşa ettirmiş ve artan nüfusun ihtiyacını karşılayacak şekilde tiyatroyu genişletmiştir.

İmparator Augustus Dönemi'nde ve Tiberius'un ilk yıllarında kaleme aldığı Coğrafya adlı kitabında Strabon, Antiokheia'nın Seleukeia ve Alexandria'dan çok daha küçük olmadığını belirtmiştir. MÖ 1. yüzyılın ortalarında Sicilyalı Diodoros (Diodorus Siculus) Alexandria'nın 300.000 özgür nüfusa sahip olduğunu belirtmiş olması Antiokheia'nın Strabon zamanında da yaklaşık bu büyüklükte bir şehir olduğuna işaret etmektedir.

MS 23/24 yılında meydana gelen büyük bir yangın, Epiphania *agora*'sının büyük bir bölümünü tahrip etmiş ve bu yangından 14 yıl sonra kent, yıkıcı bir depremle sarsılmıştır. **Roma İmparatoru Caligula (MS 37-41) Roma'dan Antiokheia'ya yardım göndermiştir. İmparator Claudius Dönemi'nde (MS 41-54) Antiokheia ve çevresi yine büyük bir deprem ve açlıkla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Claudius, depremden ve açlıktan sarsılan tüm şehirlere yardım göndererek yaralarını sarmaya gayret göstermiştir.**

Roma egemenliğine karşı MS 66 yılında ilk Yahudi Ayaklanması sonrasında Antiokheia'nın Yahudi nüfusu şiddete maruz kalmıştır. Kudüs'ün kuşatılması ve ele geçirilmesinden sonra, muzaffer Roma Generali Titus, Antiokheia'yı ziyaret etmiş ve Kudüs'ten getirdiği savaş ganimetlerinden bir kısmını kente hediye etmiştir. Daphne'deki **(Harbiye) yeni tiyatro inşasının finansmanında Yahudilerden alınan ganimetlerin bir kısmı kullanılmıştır.**

İmparator Trajanus, MS 98 yılında Antiokheia'yı doğudaki Parthlara karşı açılan savaşın merkezi karargâhı yapmıştır. İmparatorun kente yaptığı bağışlar arasında Daphne'den Antiokheia'ya kadar uzanan yeni bir su kemeri ve yeni bir kamu hamamı

bulunmaktadır. **MS 115 yılında Trajanus ve halefi Hadrianus Antiokheia'dayken kent, tarihinin gördüğü en yıkıcı depremle sarsılmıştır. Hayatını zor kurtaran Trajanus, deprem sonrasında hasar gören tiyatronun ve büyük sütunlu caddenin de aralarında bulunduğu birçok kamu binasının onarım giderlerini karşılamıştır. Depremden kurtulan Antiokheialılar, hayatta kaldıkları için şükranlarını Daphne'de, Zeus Soter'e (kurtarıcı Zeus) adadıkları bir tapınağı inşa etmekle göstermişlerdir.**

Daha sonraki imparatorlar da halkın kullanımına açık değişik kamu yapıları yaptırarak bu bağışlama geleneğini sürdürmüşlerdir. İmparator Hadrianus (MS 117-138) yeni bir sukemer yaptırmış ve kenti su kaynaklarını genişletmiştir. Antoninus Pius (MS 138-161) sütunlu ana caddeyi ve şehrin diğer caddelerini **Mısır'dan getirtilen granitle** döşetmiştir. Commodus (MS 180-192) Antiokheia Olimpiyat oyunlarında kullanılmak üzere birçok yapı inşa ettirmiştir. Bu yapılar arasında etrafi çevrili bir **koşu pisti olan ünlü xystos**, bir **kamu hamamı** ve tüm oyunların koruyucusu **Zeus Olympios'a** adanmış bir tapınak bulunuyordu.

Suriye'nin **güçlü eyalet valisi Pescennius Niger**, İmparator Septimius Severus'a baş kaldırdığında Antiokheia haklı eyalet valisi Niger'in tarafını tutmuş ve Niger'in mağlubiyeti sonrasında kent şiddetli bir şekilde cezalandırılmıştır. İmparator Septimius Severus, Antiokheia'nın Suriye Eyaleti'nin başkenti unvanını kaldırmış ve Olimpiyat oyunlarını askıya almıştır. Ancak oğlu İmparator Caracalla, olimpiyat oyunlarını tekrar başlatmış ve MS 215 ile 217 yılları arasında Parthlara karşı düzenlediği askeri seferler sırasında Roma İmparatorluğu'nu Antiokheia'dan yönetmiştir.

MS 3. yüzyılın ikinci yarısında Antiokheia ve bütün Roma İmparatorluğu, ekonomik ve siyasi çalkantılara sahne olmuştur. MS 256 yılında Pers orduları yağmalayarak halkın büyük bir kısmını öldürmüş ve hayatta kalanlar ise esir alınmıştır.

MS 266 yılında kenti ele geçiren Palmyra Kraliçesi Zenobia'nın 6 yıl süren egemenliğine **Roma İmparatoru Aurelianus** son vermiştir. Çatışmalarla dolu bu uzun dönem, toplumsal ve dinsel huzursuzlukların da eklenmesiyle Antiokheia'nın

ekonomik ve fiziksel yapısı büyük zarar görmüştür. Aurelianus'un halefi Probus (MS 276-282) zarar görmüş kenti yeniden ayağa kaldırmak için yeni bir dönem başlatmıştır.

İmparatorluğun ekonomisini istikrarlı hale getiren ve orduyu güçlendiren Diocletianus Dönemi'nde (MS 284-305) Antiokheia eski ihtişamını yavaş yavaş yeniden kazanmaya başlamıştır. Diocletianus, Antiokheia'da **iki silah imalathanesi, tahıl ambarları ve beş kamu hamamı** inşa ettirmiştir. Bu dönemde inşa edilen en önemli yapılardan birisi ise kenti sık sık ziyaret eden imparatorun kullanması için **Antiokheia adasında inşa edilen saray**, şehrin devam eden merkezi, idari ve askeri gücünün bir göstergesidir.

Roma İmparatoru Büyük Constantinus'un (MS 306-337) Hristiyanlığı kabul etmesi hem Antiokheia hem de tüm Roma İmparatorluğu için bir dönüm noktası olmuştur. Antiokheia'da her zaman küçük bir Hristiyan topluluk olmuştur, hatta Aziz Paulos, misyonerlik gezileri sırasında Antiokheia'yı kendine merkez edinmiştir. Bu değişim Hristiyanlığı Antiokheia kültürünün hâkim unsuru haline getirmiş ve böylece **Constantinus**, kentin adasında büyük **bir Kilise yapılmasını** emretmiştir.

MS 528 yılında meydana gelen büyük deprem yaklaşık 250.000 kişinin ölümüne neden olmuştur. Sadece 12 yıl sonra kent, Perslerin yağmasına ve hemen ardından da nüfusu gün geçtikçe azaltan veba salgınına maruz kalmıştır. İmparator Iustinianus'un MS 6. yüzyıl ortalarında kenti yeniden inşa etme çabalarına karşın Antiokheia bir daha o eski ihtişamına kavuşamamıştır. MS 638 yılında kenti Arapların alması ile Greko-Latin Antiokheia sona ermiştir.

DAPHNE (HARBİYE)

(DIA) Antiokheia'nın 9 km kadar güneyinde bulunan, muhteşem bir manzaraya ve verimli topraklara sahip Daphne (günümüzde Harbiye) o dönem meşhur bir yerdir. Teraslanmış bir platoya kurulu, birçok pınarıyla, koruluğuyla, bahçesiyle serinliğin hissedildiği Daphne, gösterişli evlerin bulunduğu gözde bir gezi yeri. **(DIA)** Günümüzde de teraslanmış bol su kaynakları ile bu özelliğini halen korumaktadır. Daphne, I. Seleukos Nikator tarafından kurulmuş ve Heykeltraş Bryaxis'in Musagetes'i olarak tanrının kült heykeliyle güzelleştirilmiş Pythik Apollon'a

adanmış büyük bir tapınak, ormanlar ve bol su kaynaklarına sahip cennet gibi bir parkı hatırlatmaktaydı.

Tiyatro ve olimpik stadion'un da inşa edilmesiyle Daphne, birçok Roma imparatorunun favorilerinden biri olan uluslararası üne sahip bir eğlence merkezine dönüşmüştür. Roma İmparatoru Diocletianus tarafından burada Hekate için yeraltında bir tapınak inşa ettirilmiştir. Daphne'nin **güzelliği ve yumuşak ahlakı** antik dünyanın her yerinde benimsenmiştir ve gerçekten de Antakya bir bütün olarak bu her iki şöhreti de paylaşmıştır.

(DIA) Antiokheia'nın liman kenti ise **Seleukeia Pieria**'dır (Yunanca Σελεύκεια ἐν Περσίᾳ). İngilizce deniz kenarındaki Seleukeia olarak bilinir, daha sonra Suedia olarak adlandırılmıştır. Kent, Asi Nehri'nin oluşturduğu halicin biraz kuzeyinde, Amanos Dağları'nın güney zirvelerinden biri olan Koryphaeus'un batı yamaçlarındaki küçük nehirler arasında kurulmuştur.